

IRODALOM

Földrajzi Értesítő 2004. LIII. évf. 1–2. füzet, pp. 143–149.

Hanusz Árpád (szerk.): Földrajzi környezet – történeti folyamatok. Tanulmánykötet Frisnyák Sándor 70. születésnapja tiszteletére – Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, 2004. 286 old.

FRISNYÁK Sándor nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár 2004. máj. 14-én töltötte be 70. életévét. Ebből az alkalomból az ünnepelt tiszteletére a Magyar Tudományos Akadémia Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Testülete, a Magyar Földrajzi Társaság, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Közalapítvány, valamint a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszéke közös tudományos ülést rendezett.

A nagyszabású, de mégis meghitt rendezvényen MAROSI Sándor akadémikus, a Magyar Földrajzi Társaság tiszteletbeli elnöke, BALOGH Árpád, a Nyíregyházi Főiskola rektora nevében SZÉKELY Gábor a főiskola rektorhelyettese, HANUSZ Árpád, a Földrajz Tanszék vezetője, VIGA Gyula, a Miskolci Múzeum igazgatója, a hallgatóság nevében egy IV. éves hallgató, továbbá más intézmények, szervezetek képviselőinek köszöntése után a plenáris ülés meghívottjai tartották meg előadásukat. Az előadók a bemutatott kutatási összefoglalók bővített változatának kéziratát korábban megküldték a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszékére, ahol HANUSZ Árpád szerkesztésével az ünnepség időpontjára már megjelent a rendkívül esztétikus kivitelezésű, gazdagon szemléltetett tanulmánykötet. A kötet MAROSI Sándor: Szubjektív köszöntés FRISNYÁK Sándor professzor 70. születésnapján, és KÓKAI Sándor: FRISNYÁK Sándor élete, tudományos pályája c. bevezető írások után 18 nagylélegzetű tanulmányt közöl a geográfia, ill. a földrajz módszertanának legkülönbözőbb kérdéseiből válogatva.

MAROSI S. részletesen elemezte FRISNYÁK Sándornak a földrajztudomány és a felsőoktatás terén szerzett érdemeit, kiemelve egy alkotó közösség, egy kiváló tudományos műhely megeremtését és a Magyar Földrajzi Társaságban, a Magyar Tudományos Akadémia szervezeteiben, a Tudományos Minősítő Bizottságban, valamint a tudományos rendezvények szervezése terén végzett közérdekű tevékenységét. KÓKAI S., a tanszék docense igen alapos áttekintést adott az ünnepelt életéről, tudományos pályájáról. Munkásságának fontosabb területeit és eredményeit áttekintve két periódust különít el a professzor pályájában: az első a felkészülés időszaka, a különböző munkahelyeken töltött tanulási évekhez, a második a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszékén eltöltött évekhez kötődik.

Külön elemzi a professzorok hatását az ifjú FRISNYÁK Sándorra. Ezt követően a főiskola földrajz tanszékén eltöltött évei során oktató-nevelő, tudományos műhelyalkotó, tudományszervező, tudományos közéleti és kutató tevékenységét mutatja be számos magas kitüntetéssel, díjjal és elismeréssel dokumentálva.

A tanulmánykötet első szakmai cikkét ENYEDI György akadémikus írta „Az urbanizáció új térszerkezeti formái” címen. Ezek a formák ma, (ill. az elmúlt negyedszázadban) egészen mások, mint az agrártársadalomban voltak, és más-más sajátosságok jellemzik őket az ipari, ill. a poszt-indusztriális korszakban. Jelenleg, a 21. sz. első évtizedében már általánosan elterjednek az új térszerkezeti formák, amelyek modellszerűen is leírhatók. A tanulmány képet ad az új urbanizációs térszerkezeti formákról, valamint a változásokat generáló mechanizmusokat működtető tényezőkről.

MÉSZÁROS Rezső: „Városok a kibertérben” c. tanulmánya a kibertér megjelenésével, a tértípusaival és alakzataival foglalkozik. Hangsúlyozza, hogy ott jelentkezik a kibertér, ahol társadalmi igény jelentkezik iránta. Ezután az intelligens város, a virtuális város és a virtuális urbanizmus problémáit elemzi. „Abban kell reménykedni, hogy a virtuális városok hosszabb távon segíteni fognak az

internetnek komolyabb értelmet adni ebben és hasznosabbá teszik valódi földrajzi helyeken és valódi közösségek körében” – fejt ki véleményét a szerző.

TÓTH József: „A tehetségföldrajz körvonalai” c. tanulmánya a szerző megfogalmazása szerint „az államszocialista tudomány-felfogás kényszereiből szabadult, és tematikailag is egyre inkább kiteljesedő magyar földrajz egy ígéretes új hajtásáról, a tehetség, a tudás területi aspektusaival foglalkozó, a kölcsönhatások törvényszerűségeit kereső talentumföldrajzról összegzi álláspontjukat.

SCHWEITZER Ferenc: „A paksi löszfeltárás a negyedkor éghajlatváltozásainak képeskönyve” c. munkája a világ jellegzetesebb löszös képződményeinek áttekintése után bemutatja, hogy a paksi téglagyári löszfeltárás és a környező fúrásszelvények miként gazdagítják ismereteinket Közép-Európa utolsó 2,3 millió éves földtörténetéről.

BELUSZKY Pál: „Belső vándorlások a dualizmus korában Magyarországon” c. nagy lélegzetű munkája az előzmények áttekintése után a vizsgált időszak migrációját, a kiváltó okokat vizsgálja, osztályozza a migrációt, behatóan tárgyalja a méreteit, irányait és egyéb jellemzőit. A mondanivalót a szerző 7 eredeti ábrája szemlélteti.

SÜLI-ZAKAR István: „Közép-Európa: történeti-földrajzi, vagy politikai földrajzi kategória?” című gondolatokat ébresztő munkájában, amelyben a szerző arra a következtetésre jut, hogy Közép-Európa egyszerre történeti-földrajzi és politikai-földrajzi kategória is. Megítélése szerint a mai politikai-földrajzi helyzetben megteremtődött a lehetőség arra, hogy Európa „közepe” fontos „transzmissziós” nagyrégiója legyen az egységesülő Európának.

BECSEI József: „A tanyarendszer életének új szakasza” c. tanulmánya arra keresi a választ, hogy a rendszerváltozás után vajon lesz-e új tanyarendszer? A dolgozat három tényezőt emel ki, mégpedig a tanyarendszer jellegének változásait, a 2001 évi népszámlálás adataiból levonható eredményeket, és a 2000 évi mezőgazdasági összeírás birtokviszonyai alapján megállapítható tényeket.

PAPP-VÁRY Árpád: „Környezetérzékenyebb földrajz” c. tanulmánya a geográfiát „bírálta”. Ha tudományunk alapfeladata a földrajzi környezet vizsgálata, akkor miért nem figyelt föl elsőként a tudományok közül a környezetkárosodásra? – teszi fel a kérdést a szerző. E pozíció-vesztés csökkentése érdekében tartja kívánatosnak a „környezetérzékenyebb földrajz” művelését és oktatását.

ABONYINÉ PALOTÁS Jolán: „Gondolatok Szeged kialakulásáról és fejlődéséről a nagy árvíz-ig és a város újjászületéséig napjainkig” c. munkája az 1879. márc. 12-ei szegedi árvíz 125. évfordulója alkalmából adott áttekintést Szeged fejlődéséről, különös tekintettel a közlekedés városformáló szerepére.

EKÉNÉ ZAMÁRDI Ilona „Centrum-periféria viszonyok a munkaerőpiacon az Észak-Alföldön” c. dolgozata a régió és a Nyírbátor központi kistérség példáján mutatja be, hogy a „piacgazdaság mögöttünk lévő évtizede konzerválta, sőt mélyítette az ágazatok és foglalkozások terén már a szocialista tervgazdaság idején is meglévő periféria helyzetét”.

AUBERT Antal „Az egészségturizmus regionális szintű fejlesztése Magyarországon” c. tanulmányában kifejti, hogy kiélezettnek nevezhető verseny indult meg a gyógy-és termáلتurisztikai piac újrafelosztásáért. Úgy véli, hogy a régiók közötti versenyben Nyugat-Dunántúl és Budapest szerepe lesz meghatározó, míg más régiókban csupán egy-két település tűnhet ki, ill. a belföldi vendégek fogadására fognak berendezkedni.

HANUSZ Árpád: „Az Európai Unió turizmuspolitikája (kapcsolódási pontok a falusi és ökoturizmus területén az európai csatlakozás után)” c. tanulmánya olyan fontos kérdésekkel foglalkozik, mint a turizmus helye és szabályozása az Európai Unióban, az EU intézményrendszerei, a turizmust érintő legfontosabb intézkedések az EU-ban és hazánk turisztikai lehetőségei, ill. helyünk a nemzetközi turizmusban.

PRISTYÁK Erika: „Ártéri erdők és ártéri gyümölcsösök a Szatmár-Beregi-síkságon és adalékok az idegenforgalmi hasznosíthatóságához” c. munka a vizsgált térség árterein található erdőkkel, és az ún. „dzsungel gyümölcsösökkel” foglalkozik, amelyek jelentősége napjainkban mindinkább felértékelődik.

KÓKAI Sándor „A Bánát néhány népességföldrajzi jellemzője és sajátossága 1870–1910 között” c. munkája viszonylag komplexen vizsgálja a térséget. Az egzakt számításokon nyugvó, gazdagon illusztrált tanulmány a történelmi Magyarország legtakarékosabb nemzetiségi tájának népességszám változását, etnikai térszerkezetének módosulását és az urbanizációs folyamat sajátosságait elemzi.

DOBÁNY Zoltán „Társadalmi-gazdasági viszonyok a Sajó-Bodva közén a 18. század végétől a 20. század közepéig” c. dolgozatában arra a következtetésre jut, hogy „a vidék egyoldalú agrárjellege a falvak szegényes művi környezete, az úthálózat fejletlensége stb. lényegében a 20. század második feléig fennmaradt. Az 1920-ban meghúzott országhatár pedig az addig csak a belső periféria hátrányait elviselni kényszerülő vidéket a „periféria perifériájává” taszította, olyan viszonyokat teremtve és konzerválva ezzel ott, melyek negatív hatásait napjainkig nem sikerült felszámolni”.

GÖZ Lajos: „Megvalósíthatósági vizsgálatok, javaslatok Északkelet-Magyarország geotermális energiahasznosítására – figyelembe véve a szomszédos romániai és kárpátaljai adottságokat is – az együttműködés szándékával” c. tanulmány alaposan körbejárva a kérdést megállapítja, hogy a szükséges források biztosításával a működés kedvező fajlagos költségei miatt relatíve gyors megtérülést eredményezne.

KORMÁNY Gyula: „A haza földrajzának tartalma a XX. század és napjaink tantervében” c. tanulmánya nagy mélységű összehasonlító elemzést közöl 1905-től, ill. gimnáziumok esetében 1898-tól. A kép változatos. A szerző részletesen elemzi Magyarország földrajzának feldolgozására fordítható időt és annak osztályonkénti eloszlását. Végkövetkeztetése, hogy méltán követelheti a társadalom a magyar nép társadalmi-gazdasági tevékenységének megismertetését. E társadalmi igényt a „Kerettanterv” és a Nemzeti Alaptanterv” elfogadható módon tükrözi.

GÁL András: „A szőlőművelés eszközei és módszerei” c. tanulmánya a mai modern szőlőművelés sajátosságait mutatja be, de vázlatos visszapillantást tesz az elmúlt évszázadok gazdálkodására is. Hangsúlyozza azonban, hogy a sokféle eszköz és a modern gépek felhasználása mellett is a szorgalmas, hozzáértő ember munkája ma sem nélkülözhető.

A gazdag történeti és regionális és ágazati földrajzi kutatási eredményeket tartalmazó tanulmánykötetet a geográfiával foglalkozók legszélesebb köre számára ajánlom.

ABONYINÉ PALOTÁS Jolán

Mucsi László: Műholdas távérzékelés. – Libellus Kiadó, 2004. Szeged. 246 old.

Az 1950-es években született meg a *műholdas távérzékelés*, az a ma már egyik legfontosabb adatfelvételezési technika, amely rövid idő alatt is hosszú utat tett meg a műszaki-tudományos fejlődésnek köszönhetően. Az azóta évről-évre növekvő számú felhasználónak, szakembereknek és a technikát egyszerűen csak csodálóknak is hiányzott a polcáról egy olyan könyv, ami nemcsak összegyűjti a Földünket mintegy 50 év alatt megfigyelő műholdakról való tudnivalókat, hanem részletes jellemzést is ad az érzékelőkről és az adatok, képek értelmezését segítő tudományos-műszaki háttérrel.

A kézikönyvként és egyetemi tankönyvként egyaránt jól használható kiadványból kiviláglik szerzőjének közel egy évtizedes oktatási, kutatási tapasztalata. A mű stílusa lényegre törő, és a szinte valamennyi lapon előforduló ábrák, táblázatok, továbbá a színes mellékletek, valamint a függelék sokat segítenek az egyébként „száraz” felsorolás jellegű információk megértésében. A digitális képfeldolgozáshoz kapcsolódó szövegrészek, az alkalmazási példák tovább színesítik a könyv tartalmát és a témával elmélyültebben foglalkozó kutatók számára is szolgálhatnak újdonságokkal.

A több száz, ill. ezer km magasságból készült felvételek a mindennapjaink részévé váltak. Egyetlen más módszerrel sem láthatnánk ilyen aktuális, áttekinthető képet az időjárásunkról, vagy éppen a hírekben szereplő, nagy térségeket érintő eseményekről. Ha a látványon kívül a műholdfelvé-